

ACC. N.R. M. 7403 : 26. - 57

Landskap:

Småland,

Upptecknat av:

Erlb Viking

Härad:

Uppvidinge, m. f.

Adress:

Furåkra, "Kråksmåra",

Socken:

Ålgårds m. f.

Berättat av:

Erlb Viking m. f.

Uppteckningsår:

1947

Född år

1874 i Ålgårds m. f.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen Utgör förskriftning
om gamla Klakskap och
Örtmedeciner.

Vol: 2.

Fidol: 26. - 55.

Skriv endast på denna sida!

34.)

ACC. N.R. M. 7403:34

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Han göra sig en "Nåderask" med lock
och sätta flera håb i asken så
stora att stackmyror gott kunde
krypa in och ut. Sen skulle han i
asken innesluta en stor, levande, gra-
da och väl sluta till locket. Sen skul-
le han stiga upp en morgon in-
nan solen varit upp och något
gå till en myrstack och gräva ner
asken, men han måste väl klick-
pa sina öron, ty när han grav
ner asken, så hördes ett svag, skäl-
lande läte från asken och det fick
han höra i all sin dag, om han
inte tappat öronen. När asken le-
gat i myrstacken ett "Ny och ett Nodan"
så fick han gräva fram asken, var
han blott fann gradans skelett.

35)

ACC. N.R. M. 7403 : 35.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Om skelettet skulle han väl linda
 de 3. stulna huvudhåren. När pojken
 om natten lade skelettet på sitt bröst
 över hjärtat, så skulle det läggas
 med huvudet mot flickans hem, och
 han sade "kam." men fick ej näm-
 na hennes namn, ty då vaknade
 fören. Föret fick det vara sinne
 vatten den emellan, ty när flickan
 kom till vattuet, så vände han
 om. Ropade en henne vid namn, som
 mötte henne, så vaknade hon,
 men fick "blådrog" på läpparna.
 När pojken ville flickan skulle vän-
 da öfver lade han skelettet med
 motsatta ändan mot förens hem
 och sade "Gå!" Och han gick. Obs! Men
 om fören (eller om pojken var den gående)

36.)

ACC. N.R.

M. 7403:36

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

så kunde den slippa gå; blott den
innan den på kvällen ginga till rängs
knöt sitt venstra strump-band om
ett löst föremål, levande eller dött,
så gick det. Ols! En nu såd band-
fru "Lena = Sofia Hansdotter" i Kimra-
måla, Kråksmåla socken, har berättat
följande för mig då jag var på
ke. "Jag hade en duktig Piga i
min tjänst, först jag blev band-
käring. Grannens dräng hade
gått äga till fören, men han ville
inte vid honom. Drängen låg
under slätten ute i höladarna, &
jag hade förställt skit upå honom,
jag hade vänt om flicka en natt,
så han kom in i köket, där han
låg, men föra ho sov. Jag såg hen-

37)

ACC. N.R. M. 7403:37.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

var strumpband & band det om
sopkvasten, så han fick nöja sig
med den om natten. Så kalle jag
om att strängen ställt upp beklade i
blotta "larken" (Linnet) att gå till
sig i Ladau. Tösen blev så arg på
strängen, att han svor & grät halve
dan, & kallade honom en "förbannad
ossling." Jag sade i kväll innan du
går i säng, så knyt dit venstra
strumpband stadigt om en fot
på vår stora säng, men sätt inte
pinnen för svinhundärsen. Tösen gör-
de så, och fram på natten bagnar
hon ut & till strängen. Suggan var
så arg, att han luggade gradga
och nära bitit i hjäl pojken; så han
fick springa sig till jätts. Från den

38.)

ACC. N.R. M. 7403:38.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

stou den fick pojken hela "Ornen" d. s. s.
"Fargalken." Oks. Berättat av en aktning-
värd kvinna, som varit bradd.
22.) Huru en man kan överföra häst-
kapler på sig själve. (Ur pappersrullen.)
Täg säd; en god kvantitet, från
en "Brunstig Hingst" Blanda säden
med god matjord i en blanka-
ka och plantela däri en "Fört stjärn-
listel." - (För mig okänd värt) Köp ett
stopp gott druvvin och slå det i en
glasbutelj. När listeln vuxit sig stor, på
tag den rot och skär den smält och
lägg det i vinet. Korka och försig-
la flaskan väl. Gå fastande och
ligande Långfredagsmorgon i och
gräv ner den före solens uppgång
i en stor myrstack. Låt flaskan ligga

39.)

ACC. NR. M. 7403:39

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ett år till nästkammande Lång-
fredag och tag då opp den vid sam-
ma tid fastande och tigande. Sela in-
nehållet i 12. lika delar och drick en del
i början av 11. ett år; och du får en
hästs styrka; slät opplockningen.

23.) Att skämma blod. Gå fastande och
tigande i "Martimund" (timman då
solen går opp) till en "Flögränn" som
du på förhand vet var den finnes.
Gå 3. varu mot sols kringarn rän-
nen och fatta så den i din venstra
hand och skär den av "Verifrån och
oppåt" (= alltså mot solen). Tag rännan och
gå hem utan att se dig tillbaka.
Gör av rännan så många små bitar
som du kan erhålla och förvara dem
i en träask på platt, som du själv känner.

40.)

ACC. N:R. M. 7403:40.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kommer någon till dig eller om det
är du själv, som har starkt blodfläde,
så skanna strax klockan. Tag en av be-
mälda kilar och doppa i blodet, gör
en skära i kuggkubben och kläm
3. lätta ryttmarsslag in kilen i kub-
ben och säg tygt "Blod stå stilla, som
vattnet i Jordans flod stod stilla
för Josue hand Yde 3 Gudarnas namn".
Se till att blodet stannade strax.

24.) Att "rädda bort Tandverk." Tag 3. sk.
taggar av "Kristi böne" (finnes som
prydnadsväxt hos oss.) och gå en
morgon innan solen är uppe till
en Griftgård där som växer någon
ek eller hägg. Gör loss lite av bar-
ken på trädets norra sida och skär
loss 3. träpisar under barken. Peta

41.)

ACC. N.R. M. 7403:41.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

den eller de sjuka händerna med
 taggarna så dem bliva blodiga
 och pressa in taggarna i de utskur-
 na flisornas platt. och läs följande,
 "Jäsef virkade med sin pen och
 Maria blåste med sin anda, här ska
 varken bli värk eller vån da." Tryck
 så noga till barken och smeta ö-
 ver skåran med litet färsk kagöl-
 sel. gå hem, men se dig ej fiubaka!
 28.) Att rädda bort bölder. Färra dig med
 en liten navare, yxa, känneträ och 3. te-
 liga namn t.ex. Fadren, Sonen och den
 h. Ande skrivna på pergament. Så gå
 en morgon till en stor En innan pa-
 len är öppe. borra i stammen på nor-
 ra sidan 3. hål in i stammen säkr. ° ° °
 Tryck var ur bölden eller Bölderna

49.)

ACC. N.R. M. 7403:42.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

på de 3. pergamentslapparna
och lägg en lapp i varje håb och säg
"Som Kristus fästes vid korsets trä, så
fäster jag bölder i detta trä, att mäk-
ne de ej mig göra." Sen klättrades
hålen väl med ränneplog och
färske kagädes smetas över plog-
garna. Sen, som hugger ett sådant
trä för det andra, som är insatt
evad det vara mände hette det.

26.) Att "försäkra" Brudfolk, så som
ställe bliva kognat med varandra.
Nu den gamla, nu dända, jordmodern
och kokerskan = (Kock = lagade mat
i bröllop och joraöl.) minner jag
följande. Hon hette Spina = Lisa Gustav-
dotter, och reste gammal till sin son
i America. (Om bruden på Bröllops-

43.)

ACC. NR. M. 7403 : 43.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

dagen kunde insmussla i Brudgum-
mens mat likt kalg av en Brunnig
bock, så kunde den den mannen ej
anfanna någon annan kvinna
än sin egen hustru. Obs! Likaså om
Brudgummen i brudens mat på
Bröllopsdagen kunde insmussla likt
av hjärkat av en "knäledwa och li-
ket wit svärdlijerät," så kunde den
kviinnan ej låta någon annan man
anfanna sig så länge hennes egen
leude. —

27.) Om en kvinna önskade lättnet-
kanst, så skulle han under Kava-
deskapet skapa sig en "Fäla hamm."
(Obs! Den kvinna, som vid födelsen om-
giver fölet.) Senna skulle han ytt-
sa opp och torra. Så skulle han

44)

ACC. N:R. M. 7403 :44.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3. gånger Nakat kränga den över sig från fötterna åt huvudet till. Men han fick ej då bliva rädd, ty födde han ett gossebarn så blev det en "Varunlu", men födde han en flicka, så blev han en "Mara". Men blev han ej rädd; då vart hennes barn sunh och han själv födde sitt barn smärtfritt. (Senare uppgift av f.d. bemänte soldaten Carl Johan Ångdahl. —)

28.) Ur papperen. Det fanns en sjukdam, som våra gamle kallade för "bluabläst" eller "Onde blåsten". Det slag upp på någon kroppsd., t.ex. armar eller ben o. s. v. flammor (blåddror) som hadde svår klåda med sig. Så om en timma vora dam borta, men så komma

45)

ACC. N.R. M. 7403:45

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

som äter lika fortills sjukdansen
 var bafad. Det troddes att små myti-
 ska andevarelser, stora, som 12. års
 flickor bodde i sjöarnas vatten. Sena
 underbart vackra flickor hette "Elvorna".
 Som vora boende vid "Neckens hav".
 Ybland, då Necken på sin fiol spelade
 sina enastående, upphimms, melodier
 finga elvarna i natten gå upp och dan-
 sa ringdans kring någon "Elvasken"
 i ången. Om någon gick över den platt-
 sen utan att där först spattat 3 gång-
 er på jorden så fick den "Elvablast".
 Den kunde bafas på 3. säll. (1.) Genom
 röka det sjuka stället med "Elvanåven"
 (2.) En person, som varit ormbitten skar
 sig 3. nålspisar och bläste genom dem
 3. gånger på den sjuka kroppdelen.

L. U. F. 28

46.)

ACC. N:R. M. 7403:46.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- (3.) Ligger den sjuka vart för till smedjan och sätter sig i den släckta härden och med "Härdebelgen" blåste på det sjuka stället. —
- 29.) Pot för "Vildlappskatt." Lägga först krut i bössan, tolka sen med ett psalm-bokblad. Så påfyller 9 knappar från frukt bärande träd 9 smulor av 9 solhank. Litet vitlök och litet filspån av arvasöner eller filspån av en silverring, som blivit vid brudvigsel. Så äter psalmbokblad. Led eller bär, om inte den sjuka orkar gå, henne eller kanon och sätter sig på en sten med ansiktet mot närmsta öppet vatten t. ex. gårdsbrunnen. Gå med väppnet i hand 3 gånger mot alla kringom stenen och säg "Jag

48)

ACC. N.R. M. 7403:47

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

skjuter, jag skjuter, jag skjuter." "Vad
skjuter du?" "Spårjakt den sjuke. Ivar:
jag skjuter Vittlappskottet ur dig sin
i Lappland." Så lossas han skot-
tet över den sjukes huvud, och där-
med varder den sjuke löpad. Oks!
Det bör ske innan nästa sol går upp
om medlet skall jälna. Oks! Se det
ett djur t.ex. en häst så bör dess äga-
re klitta å stenen och hålla i hästen
grinna och å djurets vägnar vara
skyttu. —

30) Ur papperen. Vill man sätta Owenskap
mellan 2. personer, så gå till skogen
och sök upp 2. träd som gnaga mot
varandra. Skrapa fräs där träden
skaver och lägg det på brännvin i en
flaska och bjud dam, som skola bliva
övänner, snart träta dam.

48.)

ACC. N:R. M.7403:48.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

31.) "Söljevatten." Den som kunde för-
skaffa sig "Söljevatten" kunde upptäc-
ka "förborgsgad" f.ex. "Irakamedel".
Med "söljevatten" förstås sådant
vatten, som stannat f.ex. i ihåla trä
i något navarehåb o.s.v. Så att man
träffar vatten där man minst tänkt
att det skulle finnas. Den, som dricker
detta magiska vatten får en besynner-
nerlig känsla i kroppen, så då han
går över sådant dött gods f.ex. guld
och silver, så förnimmar han det
i kroppen; likaså om han går över
brunnsädra = (källädra) i jorden. Obs!
Vad, som rucas med "Irakamedel" är
förvisso känt av Höglärde. —

32.) Ur "Örtenkraut". Det mot "Kvatter-
rot". I vatten träffas stundom en

49.)

ACC. N.R. M. 7403 : 49

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

liten röd insekt, som har många små fötter. Den är ryfterst giftig på hornbaskap om den dricka den in i sig. Huvud och ögon svullnar, tungan blir het och djuret dör om det ej fort får motgift. (Bot) Tag en hand full krossat hampprä, fuktig jord (innifrån kallare) så mycket, som kan rymmas i ett hänsägg och blanda det i ett halvtopp rör efter människor. Käll detta i och sjuka djuret och sjukdommen upphör fort.

33.) Ur pappersrullen. Bot mot "Fogjet." Sen på sjukdom förekommer blatt hos hästkreatur. Som bliva uppskinade av väder och på kraft detta siar hänger ner huvudet och ögonen bliva

50.)

ACC. N:R. M. 7403 : 50.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

matte. Djuret slufar ätta och fram-
par upphörligt med alla 4. Sjukdam-
men förs vara utvänd av någon
herkenning likakarsam "Vildlappa-
skott". Bof. Fädelerna trodde män-
niskans spott vara helig. Oppna
hästens mun och spotta honom i
gapet 3. gånger; Rita på med ditt
finger ett kors + över hästen mun
och Nos. Läs honom, lägg sadeln på
och ut och rid honom svett och
han är strax frisk. -

34.) Hur man för avlännen skämmar hans
bässa och sätter på honom "Skrämta".
Tag litet av ditt äranvax och litet var-
ur ditt äga och stryk i pipan på
avlännens bässa. När på han skall
skjuta ett djur, får han "Se Skrämta".

51.)

ACC. N.R. M. 7403 : 51.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Skrämba" är en skräckbild, så fantasfull att skytten skakar, som ett asplån för viden, vad som han bamskjuter. Prof: "Gå en morgon före soluppgång fastande och tigande till ett vatten, som rinner mot Norr. Bada dig själv och tvätta bössan in och utvändigt. Läggen liten silverpärl i vattnet. Gå så hem och se ej tillbaka och du är botad och bössan likaså. —

35.) Ett annat sätt att skämma en bössa, (men ej skytten) Skaffa dig en spik ur en mullvad tikskida eller ett mullvat kors och Rita litet inre i bösspipan med spiken. Bötas endast genom att låta borra om bösspipan. —

36.) Prof för svär "kläda". Gå fastande

52.)

ACC. N:R. M. 7403 : 52.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och ligande på morgonen första maj
före soluppgång till vatten, som rin-
ner norr ut. tag ett kort bad, spotta
3. gånger i badet. Gå hem och se ej
tillbaka och du blir kläddan kvitt.
38.) Om någon drabbats av "Holskeget"
en bulnad (liken sårig kvissla) på någon
del i huden, som närmast angiver
ägar så botas det på följande sätt.
Tag en "krepelastab" och håll framfö-
ren sjukas äga, vid staten "moh-
sab" 3. Gånger och säg, "jag borrar,
jag borrar, jag borrar." Sen sjuke
spörjar, "Vad borrar du?" "Holskeget"
ur ditt äga och i 3-faten svaras, och
det ändå är botat. Obs! Men gör ej som
jag gjorde i min ungdom en gång, då
jag skulle borra bort "Holskeget" ur ä-

53.)

ACC. N:R. M. 7403 : 53

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

gat på en flicka. Så hon frågade
mig, "Vad borrar du?" Så svarade jag
på skämt, "Stolsteget" ur ditt äga och
i ditt andra, och det blev så. —

- 38.) Att skydda ko, kalv och mjölke för
hexors onda inflytelser. När kalven
är framfödd, så tag lite av kams
gäddse och teckna ett kors på
kalvens nos; när han första gång
får av råmjölken att dricka, så lägg
"Vådestål" i kärlet varur han dricker.
"Vådestål" är stål från stälsatt vädryg,
som mot den arbetandes vilja gått
sän der. När han efter kalvning får
kö första gång, så sätt köet mellan
hornen på en "Dynggrepp" och låt
han äta det från avigridan av gre-
pen, så pröves både ko och kalv och

54)

ACC. N:R. M. 7403:54.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ingen kan "Förgöra mjölk och smör"
= (Skäddan) Att så lätta kan äta på
första gång efter kalningen heter
att "Tag kam i kyrka." -

39.) När mjölk blivit seg och blodbland
ad i stävan så slå mjölken i en
"grindska" och hacka eller skär i den
med "vädslåb." det hjälper absolut.
"Grindska" se teckning nr 2. 6. Teckning-
en är till för att visa vad sam-
menas med "Grindska". Andra gång
järnet rengöres av en "Vidjehant."

40.) Hur man skulle vinna klokskap.
Gå ut i marken och opprök en helt
kritvit luggorm fånga den levande
och koka den levande. Drick något
av spadet och du får det "Skette rin-
net", så du kan föresäga hamman-

55.)

ACC. N.R. M. 7403:55.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

de händelser, veta var skulet gods är gänt,
uppenbara fjuren, säga var mördad
personen kan vara lagd i Lön, sanddät-
till bota sjödammar i folk & på m. m.
Om någon skytt i bärskälven inbor-
rat en smula av s.k. "Vite, klake or-
mens ben, så kan den bösken aldrig
skämmas. Obs! Detta är gott och väl
att veta, men skaffa en kelt vit om.
F.d. bemänte "Pelle i Kraken" säges ha
den fjuren.

47) Rot mot "sommarsjukan" (Rödpingvin)
hos fäkreantur. Stoppa i det sjuka
djuret "En källeprä levande (s. v. s.)
en liten gul grada. Det jägare
absolut säkert, det är försäkt i vas-
hals fall av Fäderna.

ACC. N:R

M. 7403:56

Landskap:

Småland.

Upptecknat av:

Carl Viking

Härad:

Uppsvidinge, m. f.

Adress:

Furåkra, "Kräksmåla".

Socken:

Hjgull, m. f.

Berättat av:

Carl Viking, m. f.

Uppteckningsår:

1941.

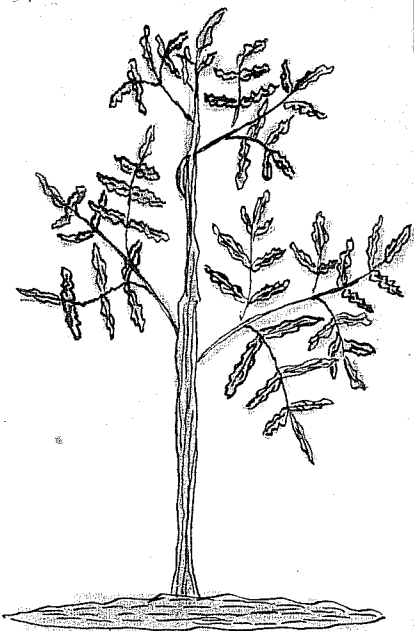
Född år

1874.

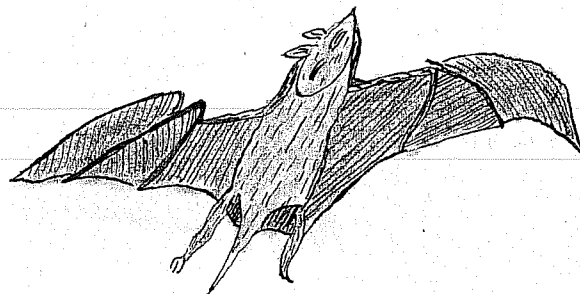
i Hjgullstaden.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVN^o 1. A. "Bräken".

12. till 20. tum hög.

A.-B. GRAHNS BOKTR., LUND

N° 1. B. "Nattblackska" i 1/2 storlek.

Skriv endast på denna sida!

N° 2. C. "Urlöpe."

N. 7403

N° 2. D. Ullup "Urlöpe."

N° 2. E. Gamnalkida grind med "Grindsko."

